

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

יום שני 31 יולי 2017

כ"ב אב תשע"ז

אל מנהלי בתי הספר

רכזי השפה העברית

מורי העברית

הנדון: חוזר מפמ"ר תשע"ח/1

חוזר זה נועד להבהיר ולחדד סוגיות חשובות במקצוע עברית לדרוזים. החוזר כולל שני נושאים חשובים:

1. שפה עברית דבורה
2. מיזם הכתיבה – המשך
3. שלהב"ת
4. הוראת מדעים בעברית
5. פיתוח מקצועי תשע"ח
6. מתווי בחינות הבגרות

שפה עברית דבורה

השפה העברית במגזר הדרוזי תופסת מעמד מכובד והעמדה כלפיה חיובית ואוהדת. הואיל וכך הוראת העברית בדגש על האינטראקציה המדוברת בכל סוגות הדיבור הפכה כורח מחויב ממציאות זו.

בתיקון למארו מתנ"ה בחטיבות הביניים תמצאו שתי שורות לשפה העברית: 5 שעות לטובת הוראת המקצוע על כל הנגזר מתכנית הלימודים החדשה ושעתיים לשפה עברית מדוברת. עמידה על הקצאה זו תוך קיום תהליכי הוראה, למידה והערכה, ישפרו לאין שיעור את רמת השליטה של התלמידים בעברית התקשורתית.

בנוסף לכך, השפה העברית הדבורה תהיה במוקד יחידות ההרחבה בבגרות ועל כך תהיה התייחסות נפרדת בחוזר זה במתוויים של בחינות הבגרות.

בשיעורי העברית מדברים עברית!

ירושלים * רח' דבורה הנביאה 2 * בניין לברם * מיקוד 9100201 * פקס: 02-5602944

شارع دبورہ هنبينة 2 * عمارة ليف رام * اورشليم القدس 9100201 * فاكس: 02-5602944

כתובת אתר ממשלה זמין: <http://www.gov.il> כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

מיזם הכתיבה - תכנית ייחודית

המדיניות הפדגוגית שהכריז עליה משרד החינוך קוראת לשינוי חינוכי שעיקרו מעבר מלמידה המדגישה שינון של מידע ללמידה המדגישה הבנה מעמיקה של התכנים ופיתוח יכולת למידה וחשיבה. ממדיניות זו מתחייב שינוי בדרכי ההוראה, הלמידה וההערכה הנהוגות בבתי הספר. התלמידים הלומדים במסגרת המיזם אינם נבחנים בבחינת סטנדרט, כך שהציונים שלהם יינתנו על סמך תיק העבודות שהם כותבים במהלך שנת הלימודים. המיזם מלווה בהדרכה ובחומרי עזר וכן בהשתלמות מקוונת.

זוהי תכנית ייחודית העשויה לשנות את אופן לימוד התוצרים והערכתם תוך התאמה לתפקודי הלומד העצמאי. בשלבים הראשוניים תוחל התכנית, לאלה שיתעניינו בה, בחטיבות הביניים ובתיכונים, ובשלב מאוחר יותר תהיה אפשרות להמרת ההיבחנות החיצונית בבגרות למיזם זה. במסגרת המיזם תינתן השתלמות לאורך השנה. ההשתלמות תיפתח מיד בתחילת שנת הלימודים. כל המורים החדשים המשתתפים במיזם מחויבים להשתתף באופן פעיל בהשתלמות. **מנהלים המעוניינים להצטרף למיזם זה בשנה"ל הנוכחית מוזמנים לפנות אליי להמשך התקשרות.**

שלהב"ת

על פי תכניות הלימודים החדשה, המורים העוסקים בהוראת לשון האם או בהוראת לשון שנייה בבית הספר מקנים לתלמידיהם את הכלים לניתוח טקסטים לימודיים מסוגות שונות (ז'אנרים שונים): טקסט עיוני, טקסט ספרותי, טקסט תקשורתי וכיו"ב. הם מכשירים את תלמידיהם, במסגרת שיעורי העברית, לגלות משמעויות שונות בטקסט, לזהות רצפים לוגיים, לעמוד על היחס בין הטקסט לקונטקסט ולהגיב באופן עצמאי על רעיונות וכוונות שבטקסט. התלמיד נפגש עם טקסטים כתובים, טקסטים דבורים וטקסטים בלתי מילוליים (למשל תרשימים וגרפים), ולומד לפענח את המסרים הגלויים והסמויים בטקסטים השונים.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

אולם מתברר שטיפול האוריינות והקניית מיומנויות הבנה והבעה נשארים נחלתם של המורים לעברית ולשפות. המורים המלמדים מקצועות שונים מצביעים על קשיים שבהם נתקלים תלמידיהם

בשעה שהם מתבקשים לקרוא טקסט ואפילו טקסט קצר ביותר כמו שאלות בספר לימוד או בבחינה, כל שכן טקסט לימודי ארוך המצוי בספרי הלימוד או בכל מקור אחר. בדיקה פשוטה תגלה כי התלמידים אינם מיישמים את הנלמד בשיעורי העברית בלימודי המקצועות האחרים ואינם מורגלים להשתמש בכלים של ניתוח טקסט וקונטקסט בעת שהם קוראים טקסט מחוץ לשיעורי העברית והשפה. הבעיה מתעוררת בעיקר בחטיבות הביניים ובחטיבות העליונות, שבהן יש דיפרנציאציה כמעט מוחלטת בין המקצועות השונים הנלמדים בבית הספר. לטענת המורים המקצועיים (גיאוגרפיה, היסטוריה, ביולוגיה, פיזיקה וכו') הקושי שלהם בתחום זה הוא כפול. מחד גיסא, על פי רוב מורים אלה אינם מקבלים כל הכשרה בחינוך אורייני ואינם מכירים את הגישות השונות ואת דרכי ההוראה המבוססות על פיתוח מיומנויות ההבנה וההבעה. מאידך גיסא, הם קובלים שמספר שעות ההוראה המוקצבות למקצוע הוא מוגבל ואין זמנם פנוי לעסוק גם בהקניית מיומנויות אלה. **פרויקט שלהב"ת - שילוב ההבנה והבעה במקצועות הלימוד השונים - אמור לתת מענה לקשיים האלה.**

שלהב"ת הוא שמו של 'קורס בסיסי קצר (56 שעות) שבו לומדים המורים המקצועיים את עקרונות התפיסה החדשה באוריינות ומתנסים התנסות ראשונית ביישום מיומנויות ההבנה וההבעה בלימודי המקצועות השונים: ההומניים והריאליים כאחד. אחת המטרות החשובות בקורס זה היא ליצור קשרים הדוקים בין המורים לעברית ולשפות לבין המורים המקצועיים כדי לגרום להיזון הדדי ביניהם ולפתח שפה משותפת בכל הקשור בתחום האוריינות. קשר כזה יקל גם על התלמידים ליישם את הנלמד בשיעורי העברית והשפות בלימודי המקצועות השונים.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

ארגון ההשתלמות

הקורס מיועד למורים מכל המקצועות, גם ההומניים וגם הריאליים. המורים לעברית ולשפות הנוטלים חלק בקורס זה מכירים את הנושאים הנלמדים, בקורס הם פועלים כמדגימים ומסייעים למורים המקצועיים. מומלץ שהמורים יהיו כולם מאותו בית ספר ועדיף מורים המלמדים באותן כיתות בבית הספר. מסגרת זו מוכרת בשם "חדר מורים לומד", או "השתלמות בית ספרית". בדרך זו ניתן יהיה

להדק את הקשר בין המורים המלמדים אותם התלמידים כדי שכולם ידברו "שפה אחת ודברים אחדים". טוב יהיה אם הקורס ירוכז על ידי אחד מן המורים לעברית בבית הספר, מרכז המקצוע או

מורה אחר לעברית, שקיבל הכשרה בתחום טיפוח האוריינות והוראת ההבעה וההבנה. מורה זה מכיר את התלמידים ויודע את הקשיים שבהם הם נתקלים בתחום זה, והוא גם יכול, טוב יותר מכל אדם אחר, לסייע למורים המקצועיים לאתר את הבעיות ולהתגבר עליהן. השיעורים והסדנות ירוכזו על ידי מורה העברית הבית הספר בשילוב עם מרצים אחרים או מורים מבתי ספר אחרים.

בתי ספר המעוניינים בכך מתבקשים ליצור אתי קשר כדי להתארגן בהתאם.

הוראת מדעים בעברית

בשנה"ל תשע"ז יצאנו בפילוט לימודי מדעים בעברית בבית ג'אן ובחורפיש. פיילוט זה זכה לתהודה מרשימה הודות להכרה בחשיבות המהלך הבא להעצים את השליטה בעברית בשפה המקצועית של תחומי הדעת במדעים, הרי באקדמיה הישראלית העברית היא שפת ההוראה, ויפה שעה אחת קודם אם תלמידינו יגיעו לאקדמיה ללמוד את המדעים מעמדת זינוק שווה לעמיתיהם האחרים.

לאור העבודה כי הפיילוט זכה להצלחה ולתמיכת השטח הפועל יש כוונה להרחיבו בשנה"ל תשע"ח לעוד יישובים. על כך תהיה ועדה מטעם המשרד, שתבחן את שאלת ההרחבה תוך שיתוף כל הגורמים הרלוונטיים.

ירושלים * רח' דבורה הנביאה 2 * בניין לברם * מיקוד 9100201 * פקס: 02-5602944

شارع دبورہ ہنبيئۃ 2 * عمارة ليف رام * اورشليم القدس 9100201 * فاكس: 02-5602944

כתובת אתר ממשלה זמין: <http://www.gov.il> כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

פיתוח מקצועי תשע"ח

אנו נמשיך בהטמעת תכנית הלימודים החדשה. ההשתלמויות שעל הפרק עולות בקנה אחד עם הטמעת התכנית החדשה. הן תחולקנה כדלקמן:

- למידה מבוססת פרויקטים (השתלמות מקוונת לחטיבות הביניים) – מט"ח
- הוראת עברית כשפה שנייה במגזר הדרוזי (השתלמות מקוונת ליסודיים) – אלנט
- הוראת עברית כשפה שנייה במגזר הדרוזי (השתלמות מקוונת לחטיבות הביניים ולתיכונים) – אלנט
- קהילה מקצועית לומדת - מורי העברית בבתי ספר יסודיים ביישובי רמת הגולן – פסג"ה קצרין
- קהילה מקצועית לומדת – מורי העברית בבתי ספר יסודיים ביישוב מגאר – פסג"ה מגאר
- קהילה מקצועית לומדת – מורי העברית בבתי ספר יסודיים ביישובים ירכא וסאג'ור – פסג"ה ירכא
- הטמעת היחידה הרביעית הדבורה החדשה למורים בבתי ספר תיכונים – פסג"ה מגאר
- השתלמות פרונטלית לבתי ספר יסודיים בפסג"ה פקיעין בנושאי ת"ל חדשה
- השתלמות פרונטלית לחטיבות הביניים ולתיכונים בפסג"ה פקיעין

לפי ההיצע הנ"ל יש מרחב בחירה גדול וחדש. השתלמויות אלו נבחרו בקפידה רבה הן לטובת התפתחותם המקצועית של המורים והן לצרכי ההמשכיות בהטמעת תכנית הלימודים החדשה על כל מימוניותיה והישגיה הנדרשים.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

בחינות הבגרות

שאלות העמ"ר :

מורים יקרים,

בשנה הקודמת העמקנו את הערך, מעורבות והרלוונטיות (עמ"ר) בלמידה, בהוראה ובהערכה. הדבר בא לידי ביטוי בפיתוח המקצועי, בשיח בכיתה, ובהכנסת כ-5 נקודות העוסקות בעמ"ר בבחינת הבגרות. בשנה זו נעמיק ונרחיב את השיח על המעורבות, הרלוונטיות והערכיות בתוך הלמידה, ובהערכה. אנו מבקשים מכם לשלב את השיח הזה בלמידה ובכיתות. כמו כן, נרחיב את שאלות העמ"ר במבחני הבגרות עד לכדי כ-10 נקודות לשאלה שתכלול סעיפי ידע וערכים. אנו מזכירים שעיקר מטרתנו היא הלמידה בכיתה, ושתשובה נכונה תהא רק תשובה המבוססת על ידע של תחום הדעת.

להלן שאלות העמ"ר כפי שהופיעו בתחום הדעת שלנו בבחינות הבגרות במועדי חורף וקיץ תשע"ז :

1- על הסיפור אחרי 20 שנה

השוטר ג'ימי ולס נקרע בין שני עולמות עד שהחליט בסוף על הכרעה בדילמה קשה. מהם הערכים, שיצרו את הדילמה הזו אצל ג'ימי? הסבר!
מה היו, לדעתך, מחשבותיו ורגשותיו של ג'ימי בעת ההכרעה, נמק דבריך על רקע הסיפור?

2- על השיר לתמונת אימא

ומעולם אינך שואֵלָת: מי?
וְלֹא תִשְׁאַלֵינִי: מי?

יש הטוענים שבשורות אלה מתבטאים מתחים בין האם לבת, ויש הטוענים שבשורות אלה מתבטאת דווקא קרבה ביניהן. באיזו מן הטענות אתה תומך?
נמק את דבריך על פי השיר.

למאמרים בנושא שאלות העמ"ר ולשאלות נוספות בכלל תחומי הדעת ראו [כאן](#).

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים

שינויים שעל הפרק בבחינות הבגרות

* הוספת פרק הבנת הנשמע בבחינה בעברית

החל ממועד קיץ תשע"ח – 2018 הבחינה בעברית שאלון – 15381 תכלול פרק הבנת הנשמע, בשל החשיבות לחיזוק העברית בהיבט התקשורתי שלה במגזר הדרוזי.

* יחידה רביעית שאלון – 15281

היחידה הרביעית בעברית הופכת **לעברית דבורה בכל סוגות הדיבור**.
במועד קיץ תשע"ח – 2018 הבחינה תהפוך לבחינה בע"פ שתהווה 28% מכלל הציון בהרכב ל-5 יח"ל.
סמל השאלון החדש ליחידה הרביעית יהיה **15285**.
הבחינה בע"פ תתבצע ע"י בוחנים חיצוניים על סמך כתבי מינוי שיישלחו אל בתי"ס.
הבחינה בכתב שאלון 15281 תהיה רק עבור נבחני משנה – בוגרי 2017.

* יחידה רביעית שאלון - 15282

הבחינה שתחליף את שאלון 15282 תהווה 40% מכלל הציון ברמת 5 יח"ל, הבחינה תהווה תחליף עבור השאלון 15285- בחינה בע"פ והשאלון 15283 – חלופת הערכה. בחינה זו מיועדת רק לבתי"ס ללא הכרה בציון שנתי ולבוגרי 2017.
שאלון 15282 היה בערך של 28% מכלל הציון ברמת 5 יח"ל, עד לקיץ תשע"ז – 2017, (ועד בכלל).

* שאלון מותאם

אין שינויים במועד חורף תשע"ז במדיניות ההתאמות, כך שהחוזר הקיים ימשיך להיות רלוונטי גם עבור מועד חורף תשע"ח. אבל.....

החל ממועד קיץ תשע"ח – 2018 יופק שאלון מותאם נפרד בעברית בשאלון הבסיס – 15381

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף שפות
הפיקוח על הוראת עברית לדרוזים
שיר של יום

התכנית תמשיך לפעול בבתי הספר היסודיים במגזר הדרוזי.

טעימות בעברית לדרוזים

התכנית תמשיך לפעול בכל גני החובה במגזר הדרוזי.

מאחל לכם שנת לימודים פורייה ומוצלחת!

בברכה,

איאד מוהנא

מ"מ מפמ"ר עברית לדרוזים ולצ'רקסים

העתקים:

מר משה זעפרני – מנהל אשכול שפות

גב' איה ח'יר אלדין – מנהלת האגף לחינוך דרוזי וצ'רקסי

מר ג'לאל אסעד מפקח מחוזי במחוז צפון

מפקחים כוללים במחוזות חיפה וצפון